

Column

50 tinten geopolitiek grijs

Heeft u ook het gevoel dat u deze zomer in een geopolitieke nachtmerrie bent beland? Begrijpt u na maanden van spin van alle kanten nog waar het om gaat? Daarmee doel ik op het conflict in Oekraïne en de rol van Rusland, EU en de VS. Maar ook de desoriënterende ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. We zijn gewend aan schuivende panelen, maar nu gaan ze wel heel hard.

Nederland is door het neerhalen van de MH 17 diep betrokken geraakt bij de gebeurtenissen in Oost-Oekraïne en kreeg zo ongevraagd een inkijkje in de verwarrende wereld daar. De lokale bevolking bleek behulpzamer dan eerst aangenomen en evenzeer in shock. Frontlinies bleken diffuus en de ontwikkelingen in de weken na het neerhalen van het vliegtuig zo nog verwarrender omdat de inkeer niet kwam, maar de verdere escalatie wel. Terwijl Nederland probeerde te begrijpen wat er was gebeurd en waarom, verschoof de aandacht van de rest van de wereld al gauw naar het

Midden-Oosten. Het pas uitgeroepen kalifaat dreigde het bakken van olierust, Iraaks Koerdistan, onder de voet te lopen. Alsof dat nog niet genoeg was, verwordt Libië tot een door strijdende stammen verscheurd land, waar nota bene Egypte en de Verenigde Arabische Emiraten proberen de partijen uit elkaar te bombarderen. Het rommelt aan de grenzen van de EU.

Leiderschap

Obama werkte deze zomer harder aan het halen van de cut in Augusta, dan aan het in toom houden van zijn necons, die toch niet klaar blijken met regime-veranderingen. Ondertussen in Brussel werd er naarstig gewerkt aan een krachtig leiderschap dat de geopolitieke en geo-economische wanorde moet herstellen en werden de lijsten met mogelijk maatregelen nog eens opgepoetst. Ter bestrijding van de crisis wordt het vermogen van stofzuigers per decreet met bijna de helft verminderd. Komkommers en tomaten, appels en peren zijn op zoek naar nieuwe markten, maar ook daar wordt weinig gegroeid. Zelfs het economische trekpaard van de

EU begint tekenen van economische vermoeidheid te tonen. Duitsland is even niet meer zo crescendo. De ruggengraat van de Duitse economie, de Mittelstand, zucht onder de last van binnen- en buitenlands beleid.

Escalatieladder

De Wall Street Journal schrijft al weken kritische artikelen over Duitsland, dat met onvoldoende enthousiasme de Anglo-Amerikaanse escalatieladder op wil. Duitsland wordt verweten te veel een centraal Europees land te zijn, dat uit is op een vergelijk waarin de strijdende partijen in het oosten zich zonder gezichtsverlies in kunnen vinden. De poging van Merkel/Steinmeier lijkt vooralsnog weinig resultaat op te leveren, maar misschien is het te vroeg om een oordeel te vellen. Het was in ieder geval een welkome afwisseling na al het geschreeuw over en weer. Maar de hoop is niet groot dat Duitsland de partijen aan tafel weet te krijgen. De Amerikanen zijn diep geïnvesteerd in weet ik niet wat in Oekraïne en hebben de strategische gemeenschap uit een lange winterslaap gewekt. De taal van de strategische

gemeenschap doet me denken aan lang geleden, toen de Koude Oorlog nog warm was en de orde der dingen overzichtelijk.

Wonden helen

Er zijn echte problemen op het Europese continent. Als waarden-gemeenschap hebben we er te weinig op toegezien dat deze waarden ook voor iedereen gelden, voor meerderen minderheden, in oude en nieuwe deelnemende landen. Te veel hebben we gedacht dat de tijd de wonden van de (echt)scheiding van het Oostblok zou helen en dat door het contact met de EU de waarden als zij het vanzelf ook op de nieuwe partners in en buiten de EU zouden overgaan. Goed voorbeeld doet volgen, nietwaar? De realiteit is dat de EU nadrukkelijker de rechten van nieuwe minderheden had moeten verdedigen en niet louter zich had moeten richten op het weer rijgen van een nieuwe kraal aan de EU-ketting, zonder de waarden te borgen. Inmiddels lijkt herbewapening het manusje van alles in de geopolitiek.

Naschokken

De herschikking van het geopolitieke landschap in Europa in de jaren 90 van de vorige eeuw heeft veel meer consequenties gehad dan lang voor mogelijk werd gehouden. Zonder al te veel overwegingen (en kennis van de geschiedenis) hebben we de nieuwe

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen.

tijd omarmd en de pijnpunten die onmiddellijk naar voren kwamen als lastige details proberen vooruit te schuiven. Zolang we het gelijk hadden van economische voorspoed was het moeilijk om ons uit de nieuw verworven waan te krijgen, na 2008 is dat anders geworden. Nu leven we in de gruwel van de naschokken van het verdwijnen van de Koude oorlog orde; schokken die, net als altijd, heftiger zijn naarmate de spanning langer de tijd heeft gehad om op te bouwen. Hoe zal in twee decaden op de zomer van 2014 worden teruggekeken, door de bril van Kant of van Machiavelli? ■